

Megalakult a két színház képviselőiből álló Művészeti Tanács is, amely minden téren koordinálni hivatott a társulatok tevékenységét.

A megalakulás alkalmával kijáró jókívánságok mellé hadd fejezzük ki azt az óhajunkat is, hogy most, a hónapokig tartó különböző huzavonák után mindkét színházunkban elsősorban a művészi tevékenységre összpontosítsanak, a legfontosabb célkitűzés, a csehszlovákiai magyar kultúra színvonalas fejlődése érdekében.

SZILVÁSSY JÓZSEF

Új Szó, 1969. november 5. 1–2. p.

109

Pozsony, 1969. november 8. A Csemadok KB újonnan létrehozott pártcsoportjának állásfoglalása a Csemadok 1968–1969. évi tevékenységével kapcsolatban.

A CSEMADOK KB 1969. november 8-án megtartott pártcsoportülésének állásfoglalása

A CSEMADOK KB pártcsoportja értékelte a CSEMADOK, és a szervezetben működő kommunisták tevékenységét 1968 januárjától napjainkig. Bírálón és önbírálon tekintett vissza különösen az elmúlt év augusztusában kifejtett tevékenységére s az azóta eltelt időszakra.

Az 1968 januárjában megindult belpolitikai folyamat, a CSEMADOK 1968. március 12-i állásfoglalása, az augusztus 21-én hazánk területére érkezett szövetséges csapatok s az ezt követő események, majd a föderációs s a nemzetiségi alkotmánytörvény előkészítése és jóváhagyása körüli viták, a szlovák nemzeti szervek létrehozása s a nemzetiségi szervek alakulása – mind-mind állásfoglalásra készítették szövetségünket, a CSEMADOK tagjait s a csehszlovákiai magyarság széles tömegeit. Ilyen rendkívül mozgalmas körülmények között helytelen nézetekre vagy bírálható magatartásra is sor került.

Különösen 1968 augusztusa, a szövetséges csapatok bevonulása idején születtek olyan határozatok, nyilatkozatok, melyek – bár az ország egységének megőrzését tartották szem előtt – a tények mai ismeretében helytelenek. Ezért a pártcsoport egyetért az elnökség korábbi döntésével, s javasolja a központi bizottságnak, hogy az 1968. augusztus 21–28. között hozott s a CSEMADOK KB által a szeptemberi ülésen³⁹² megerősített határozatokat semmisnek nyilvánítsa.

A CSEMADOK-szervezetek és a Központi Bizottság munkájának értékelésében a CSKP Központi Bizottsága májusi és szeptemberi ülésének³⁹³ elveiből, következtetéseiből indultunk ki, s arra a megállapításra jutottunk, hogy a CSEMADOK – egyedi esetektől eltekintve – sem 1968-ban, sem 1969-ben nem ragadtatta magát antiszocialista és szovjetellenes megnyilatkozásokra.

392 A KB 1968. szeptember 7–8-i üléséről van szó.

393 Lásd a 390. sz. jegyzetet.

Tények és dokumentumok bizonyítják, hogy kezdettől fogva felhívtuk a párt figyelmét az egyre erősödő jobboldali nacionalista veszélyre, a marxizmustól eltávolodó, egységbontó, s nemzetiségellenes, sovíniszta megnyilvánulások károosságára. Ezekben a nehéz napokban szervezetünk tagsága éppúgy, mint a csehszlovákiai magyarság túlnyomó többsége az internacionalizmus elvét védte, s a kivezető utat a párt következetes politikájában látta.

1968 bonyolult időszakában sem állt be törés a CSEMADOK tevékenységében. A központi vezetőség biztosította a munka folyamatosságát. Sikerült a legkritikusabb hónapokban is végezni a kulturális munkát, a népművelési és népművészeti tevékenységet, megrendezni a szokásos tömegakciókat, fesztiválokat és seregszemléket, sőt új munkamódszerek és vállalkozások bevezetésére és megvalósítására is sor került. Tetűk ezt mindannak ellenére, hogy közben a nemzetiségi probléma egyre inkább az érdeklődés homlokterébe került, s az országos politikai helyzet függvényeként a CSEMADOK is kénytelen volt számos kérdésben véleményt mondani.

A CSEMADOK őszintén támogatta a párt törekvéseit s éppúgy védte a szocialista eszméket, mint az internacionalizmus számunkra nélkülözhetetlen, létkérdésünket jelentő elvét. Ma is ezt tesszük, amikor járási bizottságainkat és alapszervezeteinket a politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi élet konszolidálására, a szocializmus áldozatkész építésére ösztönözzük. Továbbra is azokra a forradalmi, szocialista és internacionalista hagyományokra építünk, amelyekre az elmúlt húsz évben is alapoztunk. A hazai és nemzetközi munkásmozgalom vívmányai, a köztársaság egysége, az ország nemzetjeinek és nemzetiségeinek békés, alkotó együttélése, a szocializmus érdekei, a Szovjetunió és az egész szocialista tábor töretlen szövetsége azok a szempontok, amelyek a CSEMADOK-ot a jövőben is vezérelni fogják társadalmi és kulturális tevékenysége során. Munkánk alapjául a CSKP KB 1969. májusi irányelveit tartjuk, s ezek, valamint a CSKP szeptemberi határozatai szabják meg a szövetségünkben követendő politika vonalat, biztosítván ezáltal továbbra is a CSEMADOK-ban a párt vezető szerepét.

Ennek érdekében a következő konkrét tennivalók megvalósítását tartottuk és tartjuk szükségesnek:

1. A CSEMADOK KB-ban működő kommunisták megalakították a KB pártcsoportját és megválasztották 3 tagú vezetőségét,³⁹⁴ amely a KB ülése előtt vagy szükség szerint gyakrabban is ülészik.

2. A CSEMADOK KB és JB kommunistái rendszeres és állandó kapcsolatot tartanak fenn a párt központi, illetve járási szerveivel.

3. A CSEMADOK s a szövetség szerveiben dolgozó kommunisták, mint eddig is, a jövőben is a marxizmus–leninizmus eszméi alapján végzik munkájukat.

4. A nézetek tisztázása és a nyílt véleménycsere mellett a KB kommunistái alapvető kötelességüknek tartják a marxizmus–leninizmus eszmei alapján megőrizni és megvédeni a CSEMADOK egységét, akcióképességét.

5. Harcolunk a párt- és a társadalmi élet különböző területein megnyilvánuló jobboldali, nacionalista áramlatok s azok képviselői ellen. Elhatároljuk magunkat azoktól, akik közösségünkben nacionalizmust és a nemzeti gyűlölködés gondolatát szítják.

6. A párt KB legutóbbi üléseinek szellemében s az SZLKP KB november 3-án³⁹⁵ megtartott elnökségi ülésének határozata értelmében a pártcsoport javasolja a KB-nak,

394 A pártcsoport elnöke Varga Béla, vezetőségének további két tagja Fábry István és Szőke József lett.

395 Helyesen: november 4-én.

hogy az alábbi összetételű bizottság értékelje a CSEMADOK elmúlt másfél éves munkáját:

V a r g a Béla, az SZLKP KB tagja, a CSEMADOK KB pártcsoportjának elnöke

M a g Gyula, az SZLKP KB tagja

D o b o s László, a szövetség elnöke

B a l á z s Béla, a CSEMADOK KB tagja

T a k á c s András, a CSEMADOK KB üzemi pártbizottságának elnöke

P o s z p i s József, KB-tag

7. Nyugtalanságunkat fejezzük ki az SZLKP KB ideológiai bizottsága által kiadott Aktuality c. brosúra 11. számában megjelent s a kulturális szövetségeket egyoldalúan értékelő cikk miatt. Megítélésünk szerint az értékelés ránk vonatkozó része nem támaszkodik konkrét tények ismeretére, ferde megvilágításba helyezi magatartásunkat, helytelen irányba tereli az alsóbb pártszervek és szervezetek figyelmét.

8. Az elmúlt hónapok eseményeit értékelve meg kell mondanunk azt is, helytelennek tartottuk azt a polémiát, amelyre a közelmúltban a Matica slovenskával kényszerültünk. A magunk részéről hangsúlyozzuk, hogy a központi, járási és helyi szerveink, szervezeteink részéről a megértés szellemében a párt politikájának védelme és segítése érdekében kívánunk együttműködni a Matica slovenská központi, járási és helyi szerveivel, szervezeteivel.

9. A[z] SZLKP KB pártcsoportunkon résztvevő képviselőjének³⁹⁶ tájékoztatása szerint a pártszervek a közeljövőben értékelni fogják a nemzeti s nemzetiségi kulturális szervezetek munkáját, s ennek kapcsán sor kerülhet a politikai rendszerben elfoglalt eddigi helyzetünk felülvizsgálására. A CSEMADOK Központi Bizottságának pártcsoportja kéri a párt legfelsőbb szerveit, hogy a végleges döntés meghozatala előtt tanácskozzék szervezetünkkel, hogy véleményt nyilváníthassunk, s elejét vehessük olyan intézkedéseknek, amelyek nemcsak szervezetünk szempontjából, de pártunk politikája szempontjából is hátrányos következményekkel járnak.

10. A pártcsoport javasolja, hogy a KB plénuma erősítse meg tisztségükben

Fábry Zoltánt, a CSEMADOK örökös díszelnökét, és

Lőrincz Gyulát, a CSEMADOK díszelnökét.

11. A pártcsoport tudomásul veszi és helyesli Duray Miklós lemondását a KB elnökségi tagságáról és javasolja a KB plenumának, hogy kérelmének tegyen eleget.

Bratislava, 1969. nov. 8.

A CSEMADOK KB pártcsoportja

FKI, Csemadok irattára, KB-VII-1, géppel írt tisztázat

396 A pártcsoport ülésén az SZLKP KB-t Ludovít Pezlár KB-titkár képviselte.

Pozsony, 1969. november 9. A Csemadok Központi Bizottságának a KB 1968–1969-ben elfogadott dokumentumairól készített s azokat az Elnökséghez hasonlóan nagyrészt pozitívnak minősítő értékelése.

A CSEMADOK KB 1968–69-ben elfogadott dokumentumainak felülvizsgálása és értékelése

A CSEMADOK KB 1968. június 8–9-én Dunaszerdahelyen tartott ülése magán viselte az egyre feszültebbé váló politikai légkör és a népeink körében fellángolt nacionalizmus nyomát. A határozat leszögezi: „A CSEMADOK Központi Bizottsága munkájának kiindulópontja és eszmei alapja, a marxizmus–leninizmus meghatározza világnézetünket és gyakorlati tevékenységünket. A CSEMADOK fennállása óta jelenleg és a jövőben is a Csehszlovák Szocialista Köztársaság államiságának és egységének alapján állt, áll és fog állni. ...A CSEMADOK Központi Bizottsága a leghatározottabban visszautasítja mindazokat a vádakot és rágalmat, amelyek az „Állásfoglalásunk” megjelenése óta különböző fórumokon és az egyes lapok hasábjain szervektől, vagy magánszemélyektől a CSEMADOK-ot mint szervezetet és Lőrincz Gyula elvtársat, mint a CSEMADOK KB-nak elnökét érték. ...Ugyanakkor visszautasítja azokat a hangokat, amelyek a CSEMADOK-ot úgy igyekeztek feltűntetni, mint olyan szervezetet, amely a magyarság érdekelt elárulta és elárulja. Ezzel egy időben a Központi Bizottság, a CSEMADOK mint a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége elhatárolja magát mindazoktól a személyektől és szervektől, akik a magyarság soraiból nemzetiségi gyűlöletet szítanak, nacionalista befolyást akarnak gyakorolni, vagy a köztársaság és a párt alapjaival és eszméjével fordulnak szembe. A Központi Bizottság kijelenti, hogy a most és a jövőben is mindenkor eszmei harcot folytatnak e nézetekkel szemben, ha mindjárt a demokratizálódás leple mögé rejtőznek is.”

A nemzetiségi viszályok megszüntetése szempontjából pozitív szerepet töltött be a határozattal azonos szellemű, a CSEMADOK tagságához szóló felhívás is. A KB tagjai együttműködésre szólították fel a Matica slovenskát. E kezdeményezés sajnos egy-két reagálástól eltekintve több hónapon keresztül visszhangtalan maradt. A nacionalista erők továbbra is folytatták a nemzetiségekkel szembeni ellentéteket, azzal a szándékkal, hogy megnehezítsék és hogy lehetetlenné tegyék a pártvezetés számára a nemzetiségi kérdés igazságos rendezését.

E dokumentumokról tudnunk kell, hogy hosszú és szenvedélyes vita eredményei. A dunaszerdahelyi KB-ülést pozitív tartalma ellenére is bizonyos szűklátókörűség jellemezte, amely különösen az ülés határozata 6. pontjában jut kifejezésre. Hibaként kell értékelnünk, hogy a szenvedélyes vita főleg a nemzetiségi kérdés problémáira korlátozódott. A vitázók nem vették észre és nem keresték a nemzetiségi súrlódások s az ekkor már egyre érzékelhetőbbé váló, országos méretű antiszocialista jelenségek – a pártellenesség, szovjetellenesség, a testvéri országok politikájának lebecsülése – közötti összefüggéseket. A nacionalizmus fellángolása, a nyílt sajtókampány, a nemzetiségek ellen indított támadások részét képezték a szocializmus létére törő erők bomlasztó tevékenységének. Sajnos, az ülésen nem bontakozott ki az események[et] és jelenségeket szélesebb összefüggésekbe ágyazó szemlélet.